

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 8.

LETNIK XXX.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

V LJUBLJANI, DNE 15. AVGUSTA 1929.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 8, 1. 1929.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pot ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Izredni občni zbor Mlekarske zadruge v Dobrniču, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 25. avgusta 1929 ob 8. uri dopoldne v stari šoli. Dnevni red: 1. poročilo načelstva 2. volitev načelstva. 3. slučajnosti.

Redni občni zbor Elektrostrojne zadruge v Dolu pri Ljubljani, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 24. avgusta 1929 ob pol 4. uri pop. v Društvenem domu v Dolu. Dnevni red: 1. poročilo načelstva. 2. poročilo nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka. 4. slučajnosti.

Redni občni zbor Lončarske zadruge v Filovcih, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 15. septembra 1929 v hiši št. 92. Dnevni red: 1. poročilo načelstva. 2. volitev načelstva. 3. računski zaključek za 1. 1928. 4. čitanje revizijskega poročila. 5. slučajnosti.

Občni zbor Konzumne zadruge v Gornjem gradu, r. z. z. o. z. v likvidaciji, se vrši 25. avgusta 1929 ob 2. uri pop. v prostorih gostilne Mikuž. Dnevni red: 1. poročilo likvidatorjev. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. odobritev računskega zaključka za 1. 1926, 1927 in 1928. 4. odobritev likvidacijskega obračuna. 5. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Hotederšici, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo dne 25. avg. 1929 ob 3. uri popoldne v župnišču. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva. 3. poročilo nadzorstva. 4. odobritev rač. zaključka za leto 1928. 5. volitev načelstva. 6. slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Kozjem, r. z. z. n. z., se vrši dne 25. avgusta 1929 ob 8. uri v posojilničnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za 1. 1928. 4. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Leskovcu pri Krškem, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 1. septembra 1929 ob 8. uri zjutraj v prostorih hranilnice. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. potrditev računskega zaključka za leto 1928. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Izredni občni zbor Hranilnega in podpornega društva združnih nastavlencev, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 25. avgusta 1929 ob 10. uri v spodnjih prostorih I. del. konzumnega društva v Ljubljani,

Kongresni trg. Dnevni red: 1. sprememba pravil. 2. slučajnosti. — Ako bi ob napovedanem času ne bilo navzočih in zastopanih vsaj $\frac{2}{3}$ članov, se bo vršil tri tedne kasneje t. j. 15. septembra 1929 na istem mestu, ob istem času in z istim dnevnim redom drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih in zastopanih članov.

Redni občni zbor Posojilnice v Križevcih, r. z. z. n. z., se vrši dne 25. avgusta 1929 ob 3. uri popoldne v posojilničnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje in odobritev zapisnika zadnjega občnega zbora. 3. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za 1. 1928. 4. čitanje revizijskega poročila. 5. volitev načelstva. 6. volitev nadzorstva. 7. slučajnosti.

Občni zbor Ljudske hranilnice in posojilnice pri Sv. Lovrencu na Drav. polju, r. z. z. n. z., se vrši dne 25. avgusta 1929 ob 15. uri v Čitalnici. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka za leto 1928. 4. volitev načelstva. 5. volitev nadzorstva. 6. slučajnosti.

Redni občni zbor Mlekarske zadruge v Sv. Lovrencu na Drav. polju, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 25. avgusta 1929 ob pol 16. uri v Čitalnici. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka. 4. slučajnosti.

Občni zbor Strojne zadruge pri Sv. Lovrencu na Drav. polju, r. z. z. o. z., se vrši 25. avgusta 1929 ob 14. uri v Čitalnici. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva. 3. odobritev rač. zaključka. 4. volitev načelstva. 5. volitev nadzorstva. 6. slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmečke posojilnice v Murski Soboti, se vrši dne 1. septembra 1929 ob 13. uri v uradnih prostorih posojilnice s sledečim dnevnim redom: 1. dopolnilna volitev načelstva. 2. slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Pišecah, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 1. septembra 1929 ob 8. uri dop. v zadrugi pisarni s sledečim dnevnim redom: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. poročilo o izvršeni reviziji v 1. 1928. 4. odobritev računskega zaključka za leto 1928. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Posojilnice na Črnigori pri Ptuj, r. z. z. n. z., pošta Ptujskagora, se vrši dne 18. avgusta 1929 ob 3. uri popoldne v posojilniških prostorih v župnišču. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka za 1. 1928. 3. volitev načelstva in nadzorstva. 4. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12:50 Din.

Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Jakob Mohorič:

O zaščiti vlagateljev in upnikov.

V zadnjih par letih se je po naših gospodarskih listih in revijah zelo veliko razpravljalo o vprašanju zaščite vlagateljev. Vsled slabega gospodarskega položaja in neprestanih izprememb v konjunkturi, valuti in drugih gospodarskih pogojih, je namreč nastal v narodnem gospodarstvu velik nered in začeli so se množiti konkurzi in polomi trgovskih podjetij in denarnih zavodov. Ravno kar objavljajo listi statistiko konkurzov, katerih je bilo samo v prvi polovici leta 1927 v naši državi 610 in v prvi polovici leta 1928 486. Pri tem moramo vpoštevati, da se znaten del gospodarskih polomov sploh ne razvije do sodno registriranega konkurza, ker se zelo pogosto napravi stvar tako, da trgovec naprosi dobrega poslovnega prijatelja ali kakega posredovalca, ki z okrožnico obvesti vse upnike, da je prezadolženčevo stanje obupno, da prekašajo pasiva aktiva za veliko odstotkov, da je pri primerni poravnavi mogoče zadovoljiti upnike vsaj deloma, ako ti sprejmejo ponudeno poravnavo, ako pa to odklonijo, mora priti do dragega konkurza, ki bo izčrpal še preostala aktiva, tako da upniki sploh ne bodo dobili ničesar. Upniki imajo pred konkurznim postopanjem velik strah in navadno sprejmejo ponudeno poravnavo, oziroma poizkušajo kvečjemu ponudeno kvoto nekoliko zvišati in ako so

posebno previdni, zahtevajo kako garancijo ali kritje. Lahko rečemo, da so pri nas ljudje izgubili pri takih gospodarskih polomih težke milijone in lahko rečemo tudi, da je bilo velik del teh polomov fingiranih in da je bilo v škodo upnikov mnogo aktiv prikritih, tako, da so bili upniki ob takih prilikah oškodovani za ogromne zneske.

Ta pojav je tudi za naše zadružništvo izredne važnosti. Kreditno zadružništvo posreduje denarni promet med vlagatelji in posojilojemalci, zato je v veliki meri prizadeto na vprašanju, kako visoko stoji morala posojilojemalcev. Ta morala je, — kakor sledi iz navedenega, — silno padla. Ni samo število konkurzov in različnih izvensodnih poravnav med dolžniki in upniki strašno, tudi sicer se mora priznati, da javnost teh pojavov nič strogo ne obsoja. Če tat ukrade še tako malenkost, je žigosan kot tat pred družbo in skoro izločen iz gospodarskega življenja, če pa pretkan prezadolženec doseže s spretno poravnavo, s katero „zasluži“ ogromne stotisočake, celo pridobi na ugledu, izkazal se je kot spreten trgovec. Utrdil in zavaroval je z eno potezo svojo eksistenco, potem se mu šele odpro s spoštovanjem vrata denarnih zavodov za nove kredite in družabno je njegov ugled povišan, saj človek toliko velja, kolikor premore.

Nekoliko je temu krivo napačno umevanje socialnosti. Če je n. pr. prezadolženec sijajno položil v izgubo banko ali kak večji denarni zavod, potem se sliši, „prav jim je bankirjem in kapitalistom, nič jih ni škoda, če jim je pušchal nekoliko krvi!“ — Pri tem se nič ne misli, da je v denarnih zavodih po večini denar delavnega ljudstva, ki nalaga tam prihranke svojega dela, varčevanja in mnogokrat celo pritrgovanja. Tudi se nič ne upošteva, da kapitalisti ne nalagajo svojega denarja v denarnih zavodih, ker se sami razumejo na plodonosno upravljanje kapitala in rajše jemljejo še sami posojila, kakor da bi dajali svoj denar denarnim zavodom, da z njim gospodarijo. Tudi se nič ne upošteva, da morajo denarni zavodi izgube, ki jih pretrpe pri takih ropih, kakor se upravičeno lahko imenujejo, zlasti zlonamerno povzročeni konkurzi in polomi, ali zaslužiti drugje, ali pa povedati tem malim vlagateljem, da je njihov denar izgubljen. Zaslužiti ga morejo samo pri poštenih posojilojemalcih, ki morajo potem plačevati toliko višje obresti. Zato je tudi razumljivo in upravičeno, da so obresti pri bankah za trgovske kredite znatno višje, kakor za kmetiska posojila pri rajfajznovkah, ker hvala Bogu, na kmetih konkurzi še niso tako pogosti.

Veliko število konkurzov nam tudi silno škoduje na ugledu v inozemstvu. Dokler se v tem oziru naše gospodarstvo ne uredi, ne smemo pričakovati, da bi inozemski kapital prihajal v našo državo po primerni obrestni meri.

Mnogo bi se dalo še povedati o pomenu in škodi konkurzov in poravnjav. Denarni zavodi imajo n. pr. radi tega obširno informacijsko delo, ki zelo poviša režijske stroške. S temi polomi povzročeno nezaupanje je krivo, da marsikateri podjetni, spretni in pošteni začetniki sploh ne dobe kredita, ki bi jim omogočil ustvariti eksistenco.

Zadrugarje mora sedaj zelo zanimati, kako stališče zavzema kazenski zakon nasproti goljufijam pri konkurzih in nasproti nepravilnemu postopanju pri gospodarskih polomih. Zato naj navedem tozadevne odločbe:

§ 205. a k. z.

Kdor zlonamerno prepreči ali zmanjša plačilo svojih upnikov v celoti ali deloma s tem, da prikrije del svojega premoženja, odstrani, odtuji ali poškoduje, navede ali prizna kako neobstoječo terjatev ali sicer zmanjša svoje premoženje, se kaznuje z ječo od 6 mesecev do 1 leta, pri otežilnih okoliščinah pa od 1 do 5 let.

Na težko ječo od 5—10 let je treba obsoditi, ako so podane posebno otežilne okoliščine.

Ako je dolžnik družba, zadruga ali društvo, je uporabiti te določbe proti organom podjetja, ki so dejanje zakrivali.

Ako zakrivi dejanje kdo, ki samostojno vodi posle dolžnikove, je te določbe uporabiti proti njemu.

§ 205. b.

Kdor brez sporazuma z dolžnikom zlonamerno del njegovega premoženja prikrije, odstrani, odtuji ali poškoduje, ali uveljavlja kako nepristoječo mu pravico do dolžnikovega premoženja, da bi v škodo upnikov ali enega dela upnikov, dolžniku ali kakemu tretjemu pridobil neupravičen dobiček na premoženju, se kaznuje z ječo od 6 mesecev do 1 leta, pri otežilnih okoliščinah pa od 1 do 5 let.

Težko ječo od 5 do 10 let je prisoditi, ako so podane posebne otežilne okoliščine.

§ 485.

Kdor zlonamerno po nastopu svoje neplačovitosti protežira enega upnika v namenu, s tem druge upnike zapostaviti, se kaznuje

radi pregreška s strogim zaporom od 3 mesecev do 2 let.

Upnik, ki sprejme zavarovanje ali plačilo pristojne mu terjatve, ni kazniv.

§ 486.

Dolžnik večjih upnikov, ki malomarno povzroči svoje neplačevitost, zlasti s tem, da uganja pretirano razkošje, izrablja ali dovoljuje lahkomišelnost ali nesorazmerno kredit, kaj premoženja zavrže, ali sklone kako drzno kupčijo, ki ne spada v redno poslovanje njegove trgovine, ali je v očitnem nasprotju z njegovimi premoženjskimi razmerami;

kdor malomarno oškoduje svoje upnike ali del upnikov s tem, da pri poznavanju svoje neplačevitosti, napravi nov dolg, ali kak dolg vrne, ali kaj zastavi ali poslovnega nadzorstva ali konkurza pravočasno ne predlaga, se kaznuje radi pregreška s strogim zaporom od 3 mesecev do 1 leta.

Tisti, ki ponaredi poslovne knjige, jih odstrani ali uniči, se kaznuje s strogim zaporom od 6 mesecev do 3 let.

Dolžnik, ki pod poslovnim nadzorstvom ali med poravnalnim postopanjem izvrši pravna dejanja, ki so po predpisih o poslovnem nadzorstvu in po poravnalnem redu dovoljena, ni kazniv.

§ 486. a.

Dolžnik večjih upnikov, ki proti zakoniti dolžnosti ne napravi v predpisanem roku svoje bilance ali opusti vodstvo poslovnih knjig ali jih vodi tako neredno, da ne nudijo nikakega pregleda o premoženjskem stanju, se kaznuje radi pregreška z zaporom od 1 do 6 mesecev, ako postane neplačevit.

§ 486. b.

Kdor zlonamerno uveljavlja neobstoječo terjatev ali terjatev v neobstoječem obsegu ali vrsti, da bi s tem dosegel nepristojec

mu upliv v poravnalnem postopanju ali konkurzu;

upnik, ki zlonamerno vzame zase ali koga tretjega kak dobiček za to, da glasuje v gotovem smislu ali da ne glasuje, ali si pusti zato kak dobiček obljubiti, ali dovoli ali obljubi zlonamerno kakemu upniku v tak namen kak dobiček;

upnik, ki zlonamerno vzame ali si pusti obljubiti kak poseben dobiček zato, da soglašja s poravnavo v poravnalnem postopanju ali pri prisilni poravnavi brez pristanka ostalih upnikov, ali kdor zlonamerno kakemu upniku v ta namen kak dobiček prizna ali obljubi, se kaznuje radi pregreška z zaporom od 3 mesecev do 1 leta.

Ravnotako se kaznujejo za poslovodje postavljene osebe, poravnalni upravitelj in član upniškega odbora pri poravnalnem postopanju, upravitelj mase ali član upniškega odbora pri konkurzu, ki zlonamerno vzamejo ali si puste obljubiti zase ali za kakega tretjega v škodo upnikov kak nepristojeci dobiček.

§ 486. c.

Ako je v slučajih §§ 485, 486, 486 a, dolžnik in v slučaju § 486. b. upnik ali dolžnik kaka družba, zadruga ali društvo, je uporabiti določbe na organe podjetja, ki so dejanje zakrivali.

Ako zakrivi v navedenih slučajih dejanje kdo, ki vodi samostojno posle dolžnikove ali upnikove, je uporabiti določbe tudi proti njemu.

Na koncu se moramo vprašati, kako so se ti predpisi kazenskega zakona v praksi obnesli.

Kakor že rečeno, velik del prikrajšav upnikov sploh ne pride niti pred civilno sodišče, ker se zelo veliko poravnava sklone izvensodno in se upniki rajše poravnajo, kakor da bi prišlo do konkurza, ker se s

tem stvar samo zavleče, nastanejo novi stroški, še obstoječa aktiva med trajanjem konkurza še bolj propadejo, tako da je njihova izguba še večja. V tem slučaju do kazenskega postopanja samo ob sebi umljivo sploh ne pride.

Tudi v slučaju konkurza, ako se doseže poravnava med upniki in prezadolžencem, navadno sploh ne pride do ovadbe. Konkurni komisar zelo velikokrat sam poda izjavo, da so prezadolženca pognale v neplačevitost in v prezadolženje razmere, da torej ni kriv. Tudi v teh slučajih državno pravdnništvo ne nastopa.

Tudi v slučajih, v katerih pride do kazenskega preganjanja, odnesejo prezadolženci velikokrat le prav majhne kazni, ali pa dosežejo celo oprostilno razsodbo, čeprav je na prvi pogled očitno, da bi zaslužili težko ječo. Pomanjkljivost obstoji v tem, da sodniki niso in ne morejo biti knjigovodsko in gospodarsko dovolj izvežbani, da bi iz navadno jako obsežnega knjigovodskega gradiva mogli dobiti pravilen dejanski stan in jasne dokaze za prezadolženčevo krivdo.

Kazenska sodišča imajo tudi na razpolago premalo denarnih sredstev, da bi plačala drage knjigovodske in poslovne izvedence, kateri bi to mogli dognati. Oškodovani upniki se dolgega konkurznega postopanja naveličajo in se naveličajo tudi zamude in stroškov za nameček k že povzročeni škodi, zato tudi ne mešajo radi dalje in lahko se trdi, da je kljub notorični preobilici konkurzov, pri katerih so upniki čisto jasno ogo-

ljudani, obsodb po navedenih kazenskih predpisih silno malo.

Pri tej priliki si ne morem kaj, da ne bi omenil značilnega dogodka pri znanem konkurzu dveh ljubljanskih denarnih zavodov. Ko je ob sklepu konkurza prišlo do obračuna in poročila o dejanskem položaju in so številni jako revni vlagatelji zvedeli, da ne dobe ničesar, je nastalo veliko razburjenje proti sodišču, češ da bi moralo sodišče nasproti takim škodljivcem človeške družbe ostro nastopati, ne pa jih puščati brez kazni, pa jih je sodni komisar opozoril, da je sodišče storilo, kar je bilo v njegovi moči, da je pa povzročitelja te nesreče porota oprostila in da so številno zbrani poslušalci pri tej razpravi po oprostilni razsodbi obtožencu napravili veliko ovacije.

Iz zgodovine vemo, če se je zelo razpasla tatvina, da so edino zelo stroge kazni bile proti njej uspešno sredstvo. V sedanjem času bi bili primerno poostreni kazenski predpisi proti zlorabam s konkurzi in poravnahami v interesu cele javnosti. Predvsem bi se kazenski predpisi morali poostri v tem smislu, da mora prezadolženec naravnost dokazati, da ga ni zadela nobena krivda in da ni ničesar porabil neupravičeno zase, sicer bi se moral obsoditi. Sodiščem bi se morala nuditi sredstva, da bi mogla iz podanega gradiva ugotoviti, ali prezadolženčevi dokazi drže ali ne. Tudi kazni za krivdo bi bilo treba toliko poostri, da bi kazenski predpisi dosegli svoj namen. Dokler se to ne zgodi, se v tem pogledu razmere ne bodo izboljšale.

Dalmatinsko zadružništvo.

Po poročilu Delavske zbornice za Dalmacijo za 1929, ki vsebuje tudi lepo sliko gospodarstva in socialne strukture Dalmacije,

posnemamo o dalmatinskem zadružništvu tele podatke:

Prva zadruga v Dalmaciji je bila osnovana že l. 1864 (Cassa mutuo di credito v Korčuli), torej še pred uveljavljenjem av-

strijskega združnega zakona. Prvi zadrugi so sledile druge, toda vse pod italijansko firmo; šele proti koncu stoletja so se osnovala prve zadruga nacionalnega značaja. (1896: Seoska zajmovna blagajna v Pučišću, nadalje v Vrlici). Nato se je združništvo hitro razvijalo in je sedaj v hrvatskih pokrajinah Dalmacija dežela z razmeroma najbolj razvitim združništvom.

Od 513 obstoječih zadrug v Dalmaciji odpade: na sodno revidirane 217, Zadržna zveza Split ima 200 članic, Zadržna matica ima 53 članic, Glavni Savez srpskih zemljoradničkih zadruga v Beogradu 39, 4 pa so pri Zadržni zvezi Zagreb in Ljubljana.

Najslabše so sodno revidirane zadruga; niso sicer na razpolago statistični podatki o njih stanju in premoženjskih prilikah, toda znano je, da so te najslabše, saj imajo najmanj združnega duha, kar je zopet posledica slabe kontrole in čuta za skupnost. Želeti je, da se število teh divjih zadrug zmanjša, še bolj pa da izginejo.

Najmočnejša zadržna osrednja organizacija je „Zadržni Savez“ v Splitu, osnovan 2. februarja 1907. Savez je pred vojno dobro posloval, po vojni pa je zašel na nezadržna pota, kar ga je privedlo do tega, da je bila nujno potrebna sanacija.

Leta 1913 je k Savezu pristopilo okoli 50 članic od ljubljanske Zadržne zveze, ki je imela v Splitu svoj pododbor. Savez je osnoval 1. 1920 tudi svojo banko „Zadržna banka“ v Splitu z 2,500.000 Din glavnice in že v začetku s 3 podružnicami, toda v letu 1929 je banka ustavila svoje poslovanje.

Zveza ima največ kreditnih zadrug (koncem 1928 94 blagajn in 8 hranilnic) nato produktivnih (31 ribarskih, 11 oljarskih, 6 vinarskih, 3 čebelarske, 5 sirarskih in 5 raznih), nadalje 25 konzumnih zadrug, 2 obrtni in 5 raznih. Koncem 1927 je imela Zveza

256 članic s 43.698 zadržniki, v letu 1928 pa je odpadlo 56 članic. Poslovni deleži zveze so znašali 294.796 Din, aktivni tekoči računi so padli v 1. 1928 od 17,000.000 na 10,500.000 Din, pasivni tekoči računi pa od 12,300.000 na 9,300.000 Din. Sedaj se dela na sanaciji Zveze, ki je že lani dobila milijonsko posojilo pri Narodni banki in je letos prodala državi svojo veliko palačo.

Najmlajša zveza je Zadržna Matica v Splitu, ki je bila osnovana v drugi polovici lanskega leta. K tej „Matici“ so pristopile zadruga, ki so že pred krizo iz Zadržne Zveze izstopile.

Koncem 1. 1928 je štela Zadržna matica 53 članov, od tega 31 blagajn in 2 hranilnici, 11 produktivnih zadrug (4 rožmarinske, 3 oljarske, 2 ribarski in 2 razni), nadalje 6 konzumnih zadrug, 2 obrtni in 1 razna. Sicer to število ni veliko, pa vendar ima matica najboljše dalmatinske zadruga: njene članice imajo za nad 5 milijonov dinarjev lastnih sredstev (deležev in rezerv) ter 45 milijonov vlog; dejstvo je, da niti ena druga hrvatska ali srbska zveza nima toliko vlog, kakor članice Zadržne matice, čeprav imajo desetkrat in dvajsetkrat toliko članic. (667 članic Glavne srbske kmetijske zadržne zveze je imelo koncem 1926 45 milj. vlog). Matica stoji finančno dobro, gleda na kakovost članic, se briga za likvidnost (ima likvidni dve tretjini vseh poverjenih ji vlog) in stalno pridobiva vedno večji ugled.

Starejša zveza je (leta 1904 osnovana) „Savez srpskih privrednih zadruga u Primorju“, ki je, kakor že kaže ime, zbiral predvsem srbske zadruga. Njeno članstvo pa je naraslo do 1. 1924 na 58, 1. 1925 pa se je fuzionirala z glavno zvezo srbskih kmetijskih zadrug v Beogradu, ki je vse neaktivne članice izključila, tako da ima sedaj glavna srbska zveza v Dalmaciji 39

članic in sicer 29 rajfaznovk, 4 šulce-deličevke, 2 oljarski, 2 mlekarški, 1 vinarsko in 1 zelenjadno zadrugo. Deleži teh zadrug so znašali 750.000 Din, rezerve 350.000 Din, dolgovi Savezu 1,200.000 Din in vloge 1 milijon dinarjev. Zadnji spori v srbskem združništvu so našli svoj odmev tudi v Dalmaciji in obstoja resna tendenca za decentralizacijo.

Končno moramo omenjati veliko vlogo ljubljanske Zadrugne zveze v zgodovini dalmatinskega združništva. Zvezi je uspelo do l. 1913 v Dalmaciji (torej do odstopa teh zadrug Zadrugni zvezi v Splitu) zbrati 92 zadrug in še danes je največja kreditna zadruga Dalmacije, Gospodarska štedionica v Splitu z 21 milijoni dinarjev vlog, njena članica.

* * *

Največ je v Dalmaciji kreditnih zadrug in sicer rajfaznovk pod imenom: Seoska blagajna. Toda velik del teh zadrug n. pr. se peča celo z blagovnim poslovanjem na drobno (n. pr. mlekarna v Dicmu, oljarna v Lozišču). Te zadruge so veliko storile za kmeta: uspele so znižati obrestno mero, ki je dosegla ponekod že 100% in še več na znosno višino 13 — 15%. Kjer ni teh blagajn, je oderušstvo v cvetju (Vrgorac, Drniš in nekateri kraji imotske pokrajine). Obrestna mera je v Dalmaciji razmeroma prav visoka: 1927 se je plačevalo za vloge do 11%, za posojila pa celo 15%, sedaj se je obrestna mera za vloge znižala na 8%, za posojila pa na 13%. Velik del krivde za to visoko obrestno mero nosi nezadrugna ampak bančna politika (in zato tudi sanacija!) glavne zadrugne centrale.

Povprečno število članov selskih blagajn znaša približno 240 (zadruga v Sinju n. pr. pa ima celo 1230 članov). Poslovni deleži so majhni od 50 par — 100 Din. Članice z. zveze v Splitu so imele l. 1926

35.9 milj. Din vlog in dale 19.7 milj. Din posojil.

Važnejše so v mestih ljudske hranilnice — šulcedeličevke, jih je sicer samo 30, ampak so močnejše kakor rajfaznovke. Najmočnejša zadruga v Dalmaciji je „Gospodarska štedionica“ Split ki ima za 2,550.000 Din deležev in 21,447.000 Din vlog, torej ima sama več vlog in trikrat več poslovnih deležev kakor vse posojilnice v Dalmaciji skupaj. Kljub temu, da se je marsikaka posojilnica oddaljila od združnih načel, je vendar večina še zdrava.

Produktivnih zadrug je manj: tako je Dalmacija, kot velika pridelovalka vina imela koncem leta 1928 komaj 7 vinarskih zadrug, toda vedno večja vinska kriza bo tudi delovala dobro.

Mnogo pa ima Dalmacija oljarskih zadrug: koncem 1928 jih je bilo 18, najvažnejša je svetovno znana oljarska zadruga v Murteru. Imajo dosti lastnih sredstev: pa vendar zanemarjajo produkcijo finih olj. Dela se sedaj na osnovanju centrale za te zadruge, ki bo vpeljala produkcijo finih olj in bolj skrbela za vnovčenje olja. Največ pa je ribarskih zadrug (40) in se bodo najbrže tudi združile v centralo, večinom so te zadruge bolj nabavne zadruge. V nekih krajih delujejo koristno rožmarinske zadruge, ki jih je 8 in so si tudi že osnovale svojo osrednjo zadrugo. Mlekarskih zadrug je 10, čebelarke so pa 3.

Konzumnih zadrug je včlanjenih v 2 glavnih zvezah 31, pa je treba vpoštevati, da se tudi mnoge blagajne pečajo z blagovnimi posli. Posebno delajo dobro konzumi po otokih, njih člani so: 83% kmetje, 6% obrtniki, 4% delavci a 7% ostali. Posebne delavske zadruge so v Dalmaciji samo 3.

Nadalje moramo še omeniti, da je bilo po zakonu o kmetijskem kreditu do konca 1928 osnovanih v Dalmaciji 46 zadrug, ki

so dobile od splitske oblastne zadruga 5 milj. Din posojil.

Zanimiva je zemljepisna razdelitev zadrug: 33% je primorskih, 48% otoških in samo 19% zagorskih zadrug, kjer bi morale ravno biti največ zadrug za povzdigo gospodarstva.

Zadružništvo ima v Dalmaciji ugodne predpogoje za razvoj in vkljub krizi v splitski Zadružni zvezi napreduje, ker kaže lepi razvoj zadružne matice in upati je, da bo postalo za Dalmacijo ravnoliko blagodejno, kakor v drugih pokrajinah države in v drugih državah.

Dr. Vlado Valenčič:

Knjigovodstvo in računski zaključki pri zadrugah.

Zadružni zakon zahteva v § 22, odstavek 3., da zadruga vsako leto objavi svoj računski zaključek z bilanco. V tej objavi je treba navesti tudi podatke glede števila v bilančnem letu vstopivših in izstopivših članov ter glede stanja deležev koncem bilančnega leta in sprememb tekom leta. En izvod takega računskega zaključka morajo zadruga v smislu § 35 zadružnega zakona tekom 8 dni po odobritvi na občnem zboru poslati velikemu županu potom srezkih poglavarjev. Na podlagi teh določb so torej zadruga zavezane javnemu polaganju računov.

Zakon zahteva od zadrug polaganje računov v interesu javnosti. Zadruga postajajo za gospodarstvo vedno večjega pomena. Upravljajo že precejšen del narodnega premoženja, ki jim je zaupano deloma od članov zadružnikov, deloma od oseb, ki stopajo z zadrugami v poslovne stike kot vlagatelji, dobavitelji itd. Vsi ti imajo največji interes s tem, da so natančno informirani, kako zadruga gospodari z njihovim denarjem, kakšni so njeni poslovni uspehi in kakšno je njeno premoženjsko stanje. To pa pokaže bilanca, ki ima za predpogoj urejeno knjigovodstvo.

Zadruga morajo v kolikor izvršujejo trgovske posle voditi v smislu trgovskega zakonika knjige, iz katerih se popolnoma

razvidijo njeni trgovski posli in pa njeno premoženjsko stanje. Trgovski zakonik ima v §§ 28 — 40 natančnejše določbe glede trgovskih knjig, ki veljajo tudi za zadruga.

Knjigovodstvo, ki je za redno poslovanje vsakega podjetja neobhodno potrebno, je zakonodajalec zamislil najprej kot oporo za spomin podjetniku, v našem slučaju zadrug. Ta opora za spomin se nanaša tako na stike z zunanjim svetom kot na polaganje računov zadružnikom. V interesu zadrug je, da ne zadosti samo neznatnim zahtevam zakona v knjigovodstvu, ampak da ga v svojem interesu čimbolj razširi. Najmanj kar se more zahtevati od knjigovodstva pri zadrugah je:

1. da pokaže vedno vsako terjatev in vsak dolg,
2. da pokaže premoženjsko stanje v gotovem trenutku (na bilančni dan),
3. da pokaže poslovni uspeh (dobiček) poslovne dobe, ki je z bilančnim dnem zaključena,
4. da pokaže glavne vire uspehov dovršenega poslovnega leta.

Trgovski zakonik sicer ne zahteva za zadruga, da njihov računski zaključek pokaže vir uspehov, vendar se pa to vrši pri zadrugah potom računa zgube in dobička.

Na videz bi knjigovodstvo pri večini zadrug odgovarjalo najmanjšim zahtevam zakona in pa interesom podjetja samega.

Vendar pa opažamo prav mnogokrat, da se knjige ne vodijo tako, kot je bilo v namenu zakona, posebno pa računski zaključek ne podaja jasne slike o premoženju zadruga na dan bilance in o njenem uspehu v poslovnem letu. Vzrokov nejasnosti in nepopolnosti poslovnih knjig in računskih zaključkov je več, zato hočemo omeniti le najvažnejše. V korist zadrug in njih članov bo, da take nedostatke odpravijo ter uvedejo knjigovodstvo, ki bo na njegovi podlagi res mogoče sestaviti točno in zanesljivo sliko o gospodarskem stanju zadruga v bilancah brez umetnega lepotičenja in popravljanja.

Red v poslovnih knjigah.

Vpoštevati hočemo na tem mestu le tiste knjige, ki se upotrebljavajo v knjigovodstvu, to je knjige, v katere se vpisujejo poslovni slučajji (spremembe v premoženju) zadruga. Zato ne bomo govorili o knjigah, ki jih morajo voditi zadruga kot take in, ki s poslovnimi slučajji nimajo nobenega stika, kot n. pr. članski imenik, sejni zapisnik itd.

Naše zadruga imajo po večini vpeljana enostavno knjigovodstvo izpopolnjeno z razdelniki. V vseh zadrugah vlada precejšnja enotnost, ker imajo enake knjige, kar je posledica tega, da ima založbo in prodajo poslovnih knjig Zadruga zveza v svojih rokah. Ne mislimo govoriti o pomanjkljivosti v obliki knjigovodstva pri zadrugah, ampak o pomanjkljivosti v načinu, kako je to knjigovodstvo izpeljano.

Nekatere zadruga se v svojih knjigah pregreše proti zahtevam po jasnosti. Trgovski zakonik določa v § 32, odstavek 3., glede načina pisanja trgovskih knjig sledeče:

„Na mestih, ki bi morala biti popisana, ne sme ostati noben nepopisan presledek. Prvotna vsebina vknjižbe ne sme ostati nečitljiva vsled črtanja ali na kakšen drug način, ne sme se radirati, niti ne smejo biti

spremembe take, da je vsled njihove kakovosti negotovo, če so bile izvršene pri prvotni vknjižbi ali pa pozneje.“

Res je sicer, da pomanjkljive poslovne knjige ne izgubijo popolnoma svoje dokazilne moči, ampak samo v toliko, v kolikor ima sodišče sklepajoč po raznih oколščinah pomisleke, da so bile spremembe v knjigah napravljene naknadno in proti volji stranke. Če se pa da dokazati, da je spremembe povzročil isti, ki je pisal prvotne vknjižbe, lahko služi tudi taka knjiga kot dokaz. Vendar pa ako ne gledamo pomanjkljivega knjigovodstva samo iz stališča dokazilnih listin v civilno procesnem redu, moramo priznati, da je tako knjigovodstvo manj vredno tudi iz poslovnega stališča. Nepopolno in slabo knjigovodstvo ne more dati prave slike o poslovanju zadruga in otežkoča sestavljanje računskih zaključkov. Vsak kdor dela bilanco na podlagi knjig, v katerih je vse polno popravkov (črtanj, radiranj itd.) vé, kakšne težave so, predno se ugotovi pravilnost vsake posamezne vknjižbe. Dostikrat se zgodi, da je v blagajniškem dnevniku vknjižen en znesek, v razdelniku drugi, vsaka teh dveh vknjižb je bila po svoje popravljena, tako, da je treba vzeti na pomoč še glavne knjige, da se ugotovi, kateri znesek je pravzaprav pravilen.

Mnogo nepotrebnega črtanja je v knjigah naših zadrug pri skupnih vsotah. Blagajniški dnevnik je seštet prvokrat in zapiše se seveda s črnilom takoj končna vsota. Potem se sešteje drugič, se dobi druga vsota, se črta, radira in popravlja, medtem se popravi še kake posamezne vknjižbe in treba je popravljati skupno vsoto že v tretjič. Take knjige nimajo samo nelepe zunanje oblike, ampak manjka jim to, kar je za poslovne knjige potrebno, jasnost. Ravno temu črtanju pri skupnih vsotah bi se dalo izogniti, če tisti, ki seštevajo, vpišejo vsoto najprej s

svinčnikom, seveda nekopirnim, in šele potem s črnilom, ko je ugotovljeno, da je šešteto brez napake.

Druga pomanjkljivost, ki se dobi včasih pri poslovnih knjigah naših zadrug je, da razdelnik ni popoln prepis blagajniškega dnevnika. V razdelniku so izpeljane vknjižbe ki jih v dnevniku ni. Posebno velja to za nekreditne posle, n. pr. bremenopise in dobropise v tekočem računu z Zvezo. Tako so pogosti slučaji, da zadruga naroči pri Zvezi poslovne knjige. Zveza za ceno teh knjig zadrugo obremeni in jo o tem obvesti s posebnim dopisom. Na podlagi tega dopisa bi morala zadruga izvesti potrebno vknjižbo, a to dostikrat opusti. Isto se zgodi z obrestmi, ki jih odobri zveza za naložen denar. Šele ko se sestavlja bilanca, se spozna, da vknjižbe niso popolne, ker se izvleček tekočega računa pri Zvezi ne vjema s prometom, izkazanim v razdelniku pod tekočim računom. Nato se izvedejo dostikrat še potrebne vknjižbe v razdelniku, ne da bi se izvedle tudi v dnevniku. Ravno tako je skoraj vedno s kapitaliziranimi obrestmi hranilnih vlog. Paziti je seveda tudi treba, da so prenosi vknjižb v knjigo hranilnih vlog in posojil ter v razne salda-konte pravilni ter, da se tu ne vrinejo napake.

Knjigovodje v zadrugah bi morali tem vprašanjem posvečati več pozornosti. Zavedati se morajo, da ravno poslovne knjige pokažejo kakšen je red v zadrugi. Poslovne knjige v neredu so skoraj vedno ali posledica ali pa vzrok nereda v poslovanju. Da je vsako zavestno vknjiževanje nepravilnih podatkov v poslovne knjige nedopustno, mislimo, da ni potreba povdarjati, ker je to razumljivo samo po sebi.

Resničnost in računski zaključki.

Več nepravilnosti kot v knjigovodstvu dobimo pri zadrugah v računskih zaključkih.

Precej je takih, ki ne dajejo zanesljive slike poslovanja in gospodarskega stanja zadrug, ker so več ali manj prenarejeni in popravljeni. „Friziranje“ bilanc, kot se to popravljanje imenuje, je prav priljubljeno.

Večina naših zadrug uporablja za svoje računске zaključke enotne tiskovine, kot jih je založila Zveza. Kljub tej enotnosti pa vendar bilance niso vedno enotno sestavljene, ravno radi „friziranja“, za katero ima vsaka zadruga svoje posebnosti. V tem tekmujejo take zadruge z drugimi podjetji, ki smatrajo sestavo bilance za svojo največjo tajnost in, ki imajo tako bilanco čim rajši, čim manj je jasna. So bilancisti in knjigovodje, ki jim je nejasna bilanca naravnost višek vsega gospodarskega talenta. Pri marsikateri zadrugi imajo ti svoje pristaše.

Zadružniki, ki so jim računski zaključki v prvi vrsti namenjeni, imajo interes, da jim ti nudijo pravilne podatke o zadružnem premoženju. Iz njih stališča je treba za to vsako prikrievanje in zakrivanje označiti kot nepravilno.

Računski zaključki pri zadrugah obstoje iz štirih delov. Prvi del je poročilo o gibanju in stanju članov in deležev. To poročilo zahteva zadružni zakon, a vendar se dobe zadruge, in sicer največkrat take, pri katerih bi vsak pričakoval, da bodo najbolj točne, ki tega poročila nimajo, in jih mora Zveza opominjati, da ga naknadno sestavljajo. Ostali deli računskega zaključka so pa promet, račun zgube in dobička ter bilanca.

Promet bi moral biti sestavljen iz skupnih vsot posameznih kolon v razdelniku. Če pa naj bo bilanca frizirana, dobimo v računu prometa zato prve osnove in sicer v postavkah, ki naj vplivajo na znižanje čistega dobička. Priljubljena je n. pr. navada, da se kot kapitalizirane obresti stavi večja svota, kot pa to pride po izpiskih in kot je to opravičeno po hranilnih vlogah. Na ta na-

čin se poveča zguba, oziroma pasiva, in zmanjša dobiček. Zadruga pa si ustvarja skrite rezerve na ta način, da ima med pasivi, tujimi sredstvi, postavko, kot hranilno vlogo ali dolg, ki je faktično rezerva zadruga. Drug razširjen način je pa ta, da se v računu prometa izkažejo prejete obresti od naloženega denarja nižje, kot pa so v resnici. Diferenca med izkazanimi obrestmi in resnično prejetimi, pa se stavi med prejete hranilne vloge ali tekoči račun. Rezultat je isti. Na eni strani se zmanjša dobiček, na drugi pa se povišajo pasiva. Gotovo ne bo nihče trdil, da je tak računski zaključek resničen.

Velika pomanjkljivost v računskih zaključkih pri nekaterih zadrugah je pri nazivanju raznih izdatkov. Treba je izdatke navesti po posameznih vrstah in tako tudi dohodke. Le na ta način je mogoče vedeti iz kakšnih virov se dobiček sestavlja in kaj vpliva na njegovo višino. Tu je mogoče zapaziti razne napake poslovne politike in najti pobudo in način za izboljšanje. To pa ni mogoče, če se razdelitev ne izvede dovolj natančno. Pod enim nazivom bi morali biti zbrani res le tisti dohodki ali pa izdatki, ki temu nazivu odgovarjajo. Da pa pri marsikateri zadrugi ni tako kažejo postavke „upravnih stroškov“. Te postavke so znešene skupaj ko sračje gnezdo. Poleg pravih upravnih stroškov dobimo v tej postavki še razne izdatke za popravila nepremičnin, kupljeni inventar, prav posebno pa še podpore in darila v velikih zneskih. Zdi se, da pridejo podpore in dobrodelni nameni le zato tolikokrat pod upravne stroške, da so varno zakriti pred nepoklicano javnostjo. Prav posebno se nam zdi potrebno poudariti to radi tega, ker naše zadruga izdajo vse preveč denarja za razne podpore, kar se nikakor ne da opravičiti z njih namenom in pa z sredstvi, ki jih zadruga imajo. Dokler nima

posojilnica vsaj za 10 % vsega kapitala lastnih sredstev, to je rezerv in deležev, ne bi smela niti dinarja po nepotrebnem izdati, če hoče, da se bo njeno poslovanje imenovalo solidno.

Kot promet in pa račun z gube in dobička je nezanesljiva tudi bilanca sama. Ker določa trgovski zakonik za sestavo bilance gotove smernice je treba, da se z njimi seznanimo. § 31 se glasi: „Pri sestavi inventure in bilance je vzeti sve dele premoženja in terjatve po vrednosti, ki jo imajo v času sestave. Dvomljive terjatve je treba vzeti po njihovi verjetnostni vrednosti, neizterljive terjatve je treba odpisati“. Ta določba je v zakonu vsled tega, da se prepreči previsoko ocenjevanje premoženja. Posojilnice morajo zato predvsem gledati, da med aktivni ne izkazujejo dvomljivih posojil ter drugih terjatev in, da deli premoženja, kot premičnine in nepremičnine, niso previsoko cenjene. Nedenarne, zlasti blagovne zadruga, imajo veliko več možnosti, da stavijo aktiva v bilanco s previsoko vrednostjo. Zato mora biti pri takih zadrugah pri ocenjevanju aktiv še več previdnosti kot pri posojilnicah. Za blagovno zalogo veljaj načelo, da jo je staviti v bilanco po nabavnih cenah. To zahteva previdno poslovanje pri zadrugah, in zadruga, ki ne more po taki ocenitvi imeti aktivne bilance, ni na solidnih temeljih. Zadruga, ki imajo velik del premoženja v strojih in drugih napravah, morajo seveda bilančno vrednost prilagoditi resnični vrednosti. To se zgodi navadno na ta način, da se letno odpisujejo gotovi odstotki od vrednosti.

Če je premoženje, ali kakšen premoženjski del, izkazan v bilanci z nižjo vrednostjo kot pa jo ima v resnici, pravimo, da ima zadruga skrite rezerve. Te rezerve pridejo do izraza v večjem dobičku, če dotične premoženjske dele spravimo v denar. Tvorjenje skritih rezerv spada k oprezni po-

slovni politiki, ki sloni na previdnem ocenjevanju premoženja. Pri zadrugi moramo seveda zahtevati, da so zadružniki vsaj površno informirani o obstoju takih rezerv.

Kakor je za aktiva potrebno, da niso cenjena previsoko, tako je treba za pasiva gledati, da se ne stavijo v bilanco prenizko. Pasiva morajo vsebovati vse dolgove zadruga poleg lastnega kapitala (deležev in rezerv).

Nekatere zadruga imajo navado, da skrijejo med dolgove tudi lastni kapital tako, da ima zadruga skrite rezerve. Takega načina bilanciranja ni mogoče odobravati. Bilanca prirejena na ta način ne daje prave slike, ker izkazuje dolgove, kjer je v resnici lastni kapital. Pa tudi ne obstoja za skrite rezerve nobena prava potreba. Zadruga so davka proste, zato ni treba na ta način skrivati dobička. Pač pa tiste posojilnice, ki imajo skrite rezerve v hranilnih vlogah in datirajo te rezerve potom kapitaliziranih obresti, po nepotrebem obremenjujejo svoj dobiček z rentnim davkom. Izkazan dobiček je neobdavčen, v obrestih skriti dobiček je pa obdavčen s tremi odstotki.

Edino korist na skritih rezervah ima večkrat načelstvo, ker z njimi gospodari po svoji volji. Če so te skrite rezerve hranilne vloge, postanejo pravi dispozijski fond za načelstvo. Ker navadno zadružniki, včasih

celo nadzorstvo in del načelstva, o takih rezervah ne vedo ničesar, more načelstvo brez njihove vednosti delati izdatke, za katere si ne upa dobiti odobritve od občnega zbora. Jasno je, da so tu mogoče največje zlorabe. Zloraba je pa tu že to, če služijo te rezerve za skrivno kritje eventualnih zgub. Zna se zgoditi, da končuje poslovno leto v resnici z zgubo, bilanca pa izkazuje dobiček, ker so se porabile v ta namen skrite rezerve. Zadružniki pa v takih stvareh ne vedo ničesar in skrite rezerve izginejo na skritem kot so nastale.

Smatramo pa, da imajo zadružniki na vsak način pravico, da poznajo resnično stanje svoje zadruga. Zato bi morali biti poučeni tudi o obstoju skritih rezerv, če take obstojajo in uporaba takih rezerv bi morala biti odvisna od sklepov občnega zbora.

Naše posojilnice imajo razmeroma le neznamenit odstotek lastnih sredstev. Zato moramo pri njih zahtevati, da skrbijo, čim bolj za povečanje rezerv. Te rezerve pa naj bodo vsakomur vidne in ne tako skrite, da so v nevarnosti, da se izgube.

Zadruga imajo namen služiti koristim svojih članov. Zato mora biti njih ponos, da jasno pokažejo vse uspehe, ki jih za zadružnike dosežejo. Ti uspehi pa se dajo pokazati pravilno le v računskih zaključkih, ki imajo pravo, neponarejeno lice.

I. Benko:

Nemčija kot trg za surovo maslo.

(Mlekarskim zadrugam v orientacijo.)

Dasi vemo, da bo naš domači trg, ako iz nobenega drugega vzroka, pa že vsled silno naraščajočega tujskega prometa, še dolgo sposoben, da konzumira ves pridelek surovega masla, vendar ne bo odveč, ako

si ogledamo nemški trg surovega masla in njegovo razvojno tendenco.

Ako človek zasleduje velikopotezno delo nemških kmetijskih — a posebej mlekar-
skih — organizacij in vseh merodajnih či-

niteljev za povzdigo domače mlekarske industrije in omejitve uvoza mlečnih izdelkov, je navsezadnje presenečen nad dejstvom, da uvoz mlečnih izdelkov vedno narašča in to celo v znatni meri.

V naslednjem navajam številke o uvozu surovega masla v teku zadnjih petih let:

Leto	Množ. v tonah	Vredn. v milj RM
1923	1.250	2.7
1924	53.450	117.1
1925	96.475	371.1
1926	97.669	329.5
1927	108.179	365.4
1928	126 600	435.0

V prvih desetih mesecih letošnjega leta je pa uvoz surovega masla zopet narasel za 10% in je torej računati z uvozom v približni vrednosti $\frac{1}{2}$ milijarde RM. Vsa prizadevanja nemškega kmetijstva, da zadosti potrebam domačega trga, so torej toliko kot brezuspešna. Kako se utegne položaj razvijati v bodoče?

Po štetju iz leta 1928 ima Nemčija približno 9,500.000 molznih krav; po navedbah prof. dr. Hansena bi znašala njih povprečna mlečnost 2100 l letno (z izrecno pripombo, da je ta številka prej previsoka, kot prenizka), a v skupni vrednosti $3\frac{1}{2}$ milijarde RM. Ako hočemo preprečiti uvoz inozemskih izdelkov, — pravi prof. Hansen — moramo zvišati povprečno mlečnost krav za 300 l. To pa je — sodeč po dosedanem napredku — nedogledno daleč, ako bo sploh kdaj doseženo.

Činitelj, s katerim vse delo na povzdigi mlečnosti stoji in pade je rentabilnost mlečne produkcije. Po statističnih podatkih iz leta 1928 je nemško kmetijstvo izgubilo pri produkciji mleka $1\frac{1}{2}$ milijarde RM. Ker za dogledni čas ni pričakovati posebnega zbolj-

šanja v pogledu rentabilnosti, tudi ni verjetno, da bi nemški kmet s posebnim veseljem doprinašal žrtve za povzdigo mlečnosti svoje živine oz. tega sploh ne bo v stanju.

Zato je razumljiva zahteva nemškega kmetijstva po povišanju uvoznih carin na mlečne izdelke. Vendar ni verjetno, da bi bila sprejeta v toliki višini, da bi se rentabilnost mlečne produkcije znatno izboljšala.

Vsled naraščujoče industrijalizacije in z njo združene večje porabe svežega mleka, vsled visokih produkcijskih stroškov, a posebej vsled rastoče porabe mlečnih izdelkov, ostane torej Nemčija skoraj za nedogledni čas velikanski trg za surovo maslo, za katerega se bo i nam treba interesirati, kakor hitro bomo ugotovili, da nam blaga preostaja preko potrebe domačega trga.

Da tak trg stavi tudi precejšnje zahteve na kakovost, enotnost in trpežnost blaga, se razume samoobsebi, k čemer pa pravim le to, da kar je mogoče drugim državam, tudi nam ni nemogoče.

V naslednjem še nekaj števil, katere države so danes predvsem udeležene na uvozu masla v Nemčijo (v q):

	1913	1925	1928
Danska	22	346	404
Švedska	3	41	76
Finska	22	42	31
Sibirija	299	72	89
Litva, Estonija i. dr. —	—	114	205
Poljska	—	4	92
Holandska	184	277	333
Francija	2	4	17
Nova Zelandija in			
Avstralija	—	35	8
Druge države	10	31	11
Skupno	542	966	1266

.....

© © © VPRAŠANJA IN ODGOVORI © © ©

Vprašanje 29: Finančna direkcija, oddelek za neposredne davke, nam je poslala poziv, s katerim zahteva od nas računski zaključek in prepis zapisnika občnega zбора, na katerem je bil računski zaključek odobren ter tudi en izvod naših sedaj veljavnih pravil. Ali je finančna direkcija upravičena, da to zahteva od nas, čeprav smo družbenega davka prosti? Pripominjamo, da prejšnja leta ni finančna direkcija nikoli tega od nas zahtevala.

Odgovor: Prejšnja leta je bilo potreba poslati računski zaključek in prepis zapisnika občnega zбора davčni administraciji. Po novi ureditvi finančne uprave so davčne administracije odpadle. Glede družbenega davka so sedaj kompetentne finančne direkcije. Po davčnem zakonu so zadruga dolžne, da jim pošiljajo vsako leto računski zaključek in pa prepis zapisnika občnega zбора, čeprav so družbenega davka proste. Kajti finančna direkcija se mora sama prepričati, če se zadruga držijo določb, ki veljajo za dosegov davčnih ugodnosti, n. pr. da v preteklem poslovnem letu niso razdelile dobička med člane. Zato potrebujejo tudi vaša sedaj veljavna pravila, da ugotovijo, če odgovarjajo zahtevam davčnega zakona z ozirom na davčno prostost.

Vprašanje 30: Letos smo dali kot podporo in darila večji znesek, ki smo ga tudi kot takega označili v računskem zaključku. Finančna direkcija nas je pozvala, da ji sporočimo komu in koliko smo dali. Prosimo Vas, da nas obvestite, če moramo dati finančni direkciji pojasnila, ki jih zahteva.

Odgovor: Pravilnik k zakonu o neposrednih davkih določa, da morajo podjetja zavezana javnemu polaganju računov davčni napovedi priložiti tudi detajlirane sezname

raznih izdatkov kot n. pr. plač za uradništvo, upravnih stroškov i. t. d. Davčna direkcija sme na podlagi te določbe brez dvoma zahtevati natančnejša pojasnila tudi za izdatke, ki so izkazani kot darila in podpore. Vi ste sicer družbenega davka prosti, ker imate v pravilih tozadevne določbe, toda dolžni ste dati finančni direkciji vsa pojasnila, da more dognati, če izpolnujete pogoje, ki so za davčno prostost potrebni. Tako ji morate tudi sedaj odgovoriti na njen poziv in ji sporočiti kako ste razdelili podpore in darila, da bo finančna direkcija na jasnem, da se pod to postavko ne skrivajo izdatki, ki jih zadruga ne sme imeti kot n. pr. tantijeme članom načelstva in nadzorstva, delitev dobička med člane i. dr.

Vprašanje 31: Pri nas je prišlo do konflikta med načelstvom in nadzorstvom. Na neki seji, h kateri pa en član, ki je v tem konfliktu na strani načelstva, ni bil vabljen, je nadzorstvo odstavilo načelstvo. Načelstvo pa stoji na stališču, da je sklep nadzorstva nepravilen ne samo zato, ker en član nadzorstva o seji ni bil obveščen, ampak tudi zato, ker nadzorstvo za svoj korak ni imelo nobenega zadostnega razloga. Odstavitev načelstva je v tem slučaju čisto enostaven čin samovoljnosti. Iz tega vzroka načelstvo tudi nemara predati poslov nadzorstvu, ki to zahteva.

Odgovor: Sklep nadzorstva, s katerim se odstavlja Vaše načelstvo, ni pravilen, ker ni bil sprejet v pravilno sklicani seji. Zato načelstvo gotovo ni dolžno, da se temu sklepu pokori. Napačno pa je Vaše tolmačenje, če mislite, da bi nadzorstvo smelo odstaviti načelstvo le v slučaju, da ima zato posebno tehtne razloge. Zadrugi zakon pravi, v čl. 24.: „Nadzorstvo sme, če

se mu zdi potrebno, začasno odstaviti načelstvo in uradništvo od izvrševanja poslov in potrebno ukreniti za nadaljne vodstvo in sicer do prihodnjega občnega zbora, ki pa mora biti takoj sklican.“ Iz tega besedila je razvidno, da je zakon dal popolno moč odločanja v roke nadzorstva. Odločitev nadzorstva sicer ni končno veljavna, ker jo mora potrditi, oziroma jo more razveljaviti občni zbor, ki je tako postavljen nadzorstvu za sodnika. S tem je že podana garancija, da nadzorstvo ne bo odstavljalo načelstva iz gole samovoljnosti, ker mora računati s tem, da ima zadnje besedo o stvari le občni zbor. Treba se je vedno zavedati, da nadzorstvo zastopa interese združnikov in je njih poseben zaupnik. Zato mu zakon

daje tako dalekosežno pravico, ki bi izgubila veliko na svojem pomenu, če se je bi nadzorstvo smelo poslužiti le pod gotovimi določenimi pogoji. Raziskovanje, če so taki pogoji podani, bi potrebovalo nekaj časa in gotovo je, da se načelstvo in nadzorstvo ne bi mogla nikoli zediniti v vprašanju, da li so pogoji za odstavitev dani ali ne. Zakon pa hoče preprečiti, da bi iz zavlačevanja nastala zadrugi škoda. Zato moramo stati na stališču, da je nadzorstvo upravičeno po svoji uvidevnosti odstavljati načelstvo. Opozarjamo Vas tudi na članek v prvi številki Narodnega Gospodarja z naslovom „Zakonit delokrog nadzorstva“, kjer se je to vprašanje tudi obravnavalo.

◻ | ◻ | ◻ | ◻ ZADRUŽNIŠTVO. ◻ | ◻ | ◻ | ◻

Zadružni kongres in razstava. Te dni smo razposlali našim zadrugam okrožnice, v katerih smo jim sporočili program kongresa. Na željo Glavne Zadružne Zveze v Belgradu pa smo morali program, dasi je bil prvotno dan otvoritve kongresa določen sporazumno z njo, naknadno spremeniti in sicer v toliko, da se kongres prične v nedeljo 1. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne v Delavski zbornici. Opozarjamo na to naše zadruge, da ne bo v tem oziru kakšnega nesporazumljenja. Spremeniti bomo morali seveda tudi ostali program, ki se tiče razstave in izletov. Novi program bomo objavili v naših listih. Zato prosimo vse zadruge, da pazijo na naše objave v časopisju. Okrožnica, ki se pa tiče velesejskih legitimacij, ostane seveda v veljavi. Posebno na to okrožnico opozarjamo zadruge, ker je v njej pojasnjeno vse potrebno glede legitimacij, ki jih bodo udeleženci morali imeti radi polovične vožnje na železnici. Zadruge

opozarjamo tudi na naše prejšnje okrožnice glede zadružne razstave in jih prosimo, da naša naročila takoj izvrše, v kolikor jih dosedaj še niso. Zavedati se morajo, da je uspeh zadružne razstave odvisen tudi od njihovega sodelovanja. Vabimo vse, ki se zanimajo za zadružna vprašanja, da obiščejo kongres in, da si ogledajo zadružno razstavo.

Nadžkof dr. Anton Bauer kot zadružnik. 28. julija je praznoval zagrebški nadškof dr. Bauer 50-letnico mašništva. Potrebno je, da se ga tudi mi spominjamo ob tej 50-letnici ker je nadškof dr. Bauer eden izmed tistih, ki so postavljali temelj hrvatskemu zadružništvu. Leta 1900 je dr. Bauer kot vseučiliški profesor pristopil k organizacijskemu odboru za ustanavljanje rajfajznovih posojilnic. Z njim je dobil ta pokret svojega voditelja. Organizacijski odbor za ustanavljanje rajfajznovih posojilnic je nastal kot plod I. hrvatskega katoliškega kongresa. Kakor pri nas tako je tudi na Hrvat-

skem katoliško gibanje dobilo tudi v združništvu svoj izraz. Duhovščina je bila glavni propagator združne ideje v hrvatskih vaseh. Zadrufna organizacija pa je napredovala počasi, ker je primanjkovalo potrebnega kapitala, in tudi ni bilo nobene centralne organizacije, ki bi vodila cel pokret. Zato je bilo treba misliti na združno centralo z močno organizacijo in močnim kapitalom. Tu je glavni delež na delu prevzel dr. Bauer in je postal tako prvi med ustanovitelji Hrvatske poljedelske banke d. d. v Zagrebu, ki naj bi bila centralna organizacija hrvatskega združništva. Do l. 1921 je bil agilen član njenega upravnega sveta. Udeleževal se je tudi pri „Središč. savezu hrvatskih seljačkih zadruga“.

Pošiljanje računskih zaključkov na oblasti. Naše zadruga se niso vse na jasnem, kam morajo poslati računskie zaključke, dasi ni v tem oziru nobenih bistvenih sprememb proti prejšnjim letom. V smislu zahtev združnega zakona je treba poslati računski zaključek politični oblasti, to je velikemu županu potom srezkega poglavarja. Izvod računskega zaključka in prepis zapisnika občnega zbora, na katerem je bil ta računski zaključek odobren, je pa treba tekom 15 dni po občnem zboru poslati Finančni direkciji, oddelku za neposredne davke. Prejšnja leta se je računski zaključek pošiljal davčni administraciji kot davčni oblasti. S l. januarjem t. l. so pa davčne administracije odpadle in je njih kompetenca glede družbenega davka prešla na finančno direkcijo. Končno morajo zadruga poslati dva računskie zaključke in prepis zapisnika občnega zbora tudi Zadrufni zvezi kot revizijski oblasti. Velikemu županu in pa Finančni direkciji naj zadruga pošiljajo svoje računskie zaključke naravnost ne pa potom nas.

Iz našega mlekarkega združništva. Mlekarke zadruga na Vrhniki dovrši letos 25-letnico svojega delovanja. Bila je

ustanovljena l. 1904 na pobudo tedanjega vrhniškega kaplana g. Matevža Sušnika. Do prevrata se je zadruga bavila večinoma z vnovčevanjem svežega mleka v Trstu in Reki. Ko pa sta ta dva trga po prevratu za naše zadruga bila izgubljena, je začela vrhniška mlekarne z izdelavo sira in surovega masla. Med mlekarke zadrugami članicami Zadrufne zveze je Mlekarke zadruga na Vrhniki največja. Število njenih članov znaša 580; množina vnovčenega mleka pa dosega povprečno 60.000 l mesečno. Kakšne koristi nudi ta zadruga svojim članom, se vidi iz tega, da plačuje sedaj Din 2.40 za liter mleka, dočim se drugod po deželi plačuje povprečno Din 1.50. Solidnost zadruga kaže njena bilanca. Od skupnih pasiv v znesku Din 620.167 odpade na rezerve Din 351.249.—. Čisti dobiček je znašal v l. 1928 Din 124.530.—.

— Mlekarke zadruga v Trnovem pri Ilirski Bistrici (Italija) je bila ustanovljena l. 1896 in je torej ena najstarejših slovenskih mlekarke zadrug. Vnovčuje večinom sveže mleko v Reki, Opatiji in Trstu. Iz odvišnega mleka pa izdeluje sir in surovo maslo. Po svojem obsegu je to največja mlekarke zadruga v našem združništvu. Ima sedaj 1253 članov. V l. 1928 je prejela od članov 1.533.000 litrov mleka. Okoliš zadruga je prav obsežen. Mleko se dovaža iz vse okolice do 15 km daleč. Zadruga stori veliko za pospeševanje živinoreje v svojem okolišu. Po njenem prizadevanju so bile ustanovljene tri vzajemne zavarovalnice za živino. Kot je razvidno iz bilance, je zadruga v posesti močnih lastnih sredstev. Od celokupnih pasiv v znesku 402.483 lir (1 lira je približno 3 Din) odpade 83.510 lir na deleže in 96.885 lir pa na rezerve. Obe mlekarke zadrugi, na Vrhniki in v Trnovem, kažeta, kaj je mogoče doseči zadrugi z vztrajnim delom. Naj bi ta dva zgleda služila vsem mlekarke zadrugam v spodbudo in posnemanje!

Čitanje Narodnega Gospodarja in zadruge. Ko je bilo treba sedaj plačevati rentni davek in so posojilnice dobile od davčnih uprav tozadevne pozive, so se mnoge obrnile na nas po razne informacije. Mi sicer gremo našim zadrugam vedno radi na roko z informacijami, vendar pa moramo ugotoviti, da se zadruge mnogokrat prav po nepotrebnem obračajo na nas. Glede načina plačevanja rentnega davka je bilo vse natančno in izčrpno pojasnjeno v Narodnem Gospodarju. Zdi se nam, da člani načelstva pri

vseh tistih zadrugah, ki so se obrnile na nas radi informacij dotičnih člankov sploh niso brali. Zato smatramo za potrebno opozoriti, da naj dotični člani načelstva, ki zadruge vodijo, vedno redno čitajo naše glasilo. V njem bodo našli pojasnjene vse tiste stvari, ki zadevajo zadruge. S tem bi prihranili sebi mnogo dela, ker ne bi bilo treba se obračati na nas z dopisi. Prihranili bi pa delo tudi nam, ki moramo dnevno odgovarjati na celo vrsto dopisov o stvareh, ki smo jih že pojasnili našim zadrugam v Narod. Gospodarju.

GOSPODARSTVO.

Kmetijska šola na Grmu pri Novem mestu razpisuje sprejem gojencev za šolsko leto 1929/30, ki se prične začetkom novembra t. l. Šola ima dva oddelka: letno šolo in zimsko šolo. Sprejemajo se sinovi kmečkih starišev, ki bodo po dovršeni šoli ostali na kmetiji. — Pogoji za sprejem so: starost od 16—20 let, moralna neoporečnost, telesno in duševno zdravje in z dobrim uspehom dovršeni vsaj trije razredi osnovne šole. — Oskrbnina za plačujoče učence znaša mesečno 150.— Din. Brezplačna mesta se bodo oddala sinovom srednjih in manjših kmetijskih posestnikov, ki imajo lepo izpričevalo in se stariši zavežejo, da ostane sin po dokončani šoli na kmetiji. Prošnji je priložiti premoženjski izkaz, potrjen od davčnega urada. — Prošnje za sprejem morajo biti pisane lastnoročno na celo polo in kolkovane s kolki 5 + 20 Din ter poslane na ravnateljstvo kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu do 20. septembra t. l. Prošnji je treba priložiti: 1) rojstni in krstni list, 2) šolsko izpričevalo iz zadnjega razreda (ne odpustnico!), 3) spričevalo o nramnosti pri onih prosilcih, ki ne vstopijo v zavod naravnost iz kake druge šole, 4 a) izjava starišev, oz. varuha, da so voljni plačevati stroške šolanja (pri prosilcih za plačujoča mesta), 4 b) izjava starišev, da

ostane njih sin na domačem posestvu, v nasprotnem slučaju pa da povrnejo zavodu stroške šolanja (pri prosilcih za brezplačna mesta). — Pri vstopu v zavod odloča o končno veljavnem sprejemu sprejemni izpit iz slovenščine in računstva in pa zdravniška preiskava. Točnejša pojasnila daje na željo ravnateljstvo šole.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18% Din 120.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg in po 100 kg à Din 92.—, kalijeva sol po 100 kg Din 180.—, kostni superfosfat Din 128.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 275.—; kostna moka Din 120.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v pločevinastih bobnih Din 200.—; cement dalmatinski Din 56.—; klajno apno Din 350; lanene tropine Din 390; modra galica Din 815; žveplo Din 320. Pri vagonem odjemu se cene za gnojila in cement znatno nižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700.— do 2.000.—; čistilnik 10 sit Din 1.500.—; Plugi Din 500.— do Din 940; reporeznica M. R. Din 550.—; trijerji Din 2.000.— do 3.500.—; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200.—; robkači Din 900.—; sadni mlini Din 1.400.— do Din 1.700.—; brzoparilniki Din 1.400.— do Din 2.800.—; kosilni stroji Din 2.000.—.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Narodnega Gospodarja“ Ljubljana, Zadruga zveza. Izdajatelj: „Zadruga zveza“ v Ljubljani. — Odgovorni urednik: Anton Kralj, tajnik „Zadruga zveze“ v Ljubljani.

Redni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Rajhenburgu, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 29. avgusta 1929 ob 8. uri dop. v posojilničnih prostorih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. pregledovanje knjig in računov. 3. odobritev računskega zaključka za leto 1928. 4. slučajnosti.

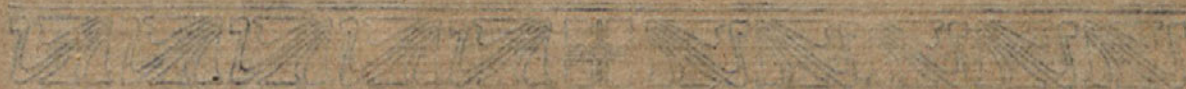
Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Starem trgu ob Kolpi, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 1. septembra 1929 v župnišću ob 4. uri pop. Dnevni red: 1. poročilo o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka za leto 1928. 4. volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Tomišlju, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 25. avg. 1929 ob 10. uri v uradnih prostorih s sledečim dnevnim

redom: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev rač. zaključka za l. 1928. 3. volitev načelstva in nadzorstva. 4. slučajnosti.

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Žičah, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 1. sept. 1929 ob 2. uri pop. v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. prememba pravilni 2. slučajnosti.

POSLOVODJA izučen trgovec z večletno prakso želi prenesti svoje mesto. Najraje bi šel na deželo h kakšni Kmetijski nabavni in prodajni zadrugi ali v konsum. Prvovrstna moč. — Cenjene ponudbe na naslov: Hranilno in podporno društvo zadrugnih nastavljenec v Ljubljani, Dunajska cesta št. 38.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vse članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Mnoge tiskovine nudijo za poslovanje znatno olajšanje in zasigurajo pravilnost kot npr. zapisnik o občnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza z naročanjem na debelo zasigura tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.):

I.		Komad			Komad
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din	—50	Blagajniški dnevnik 200 listov	Din	75—
za blagovne zadruge	"	—50	Knjiga tekočih računov 50 listov	"	40—
Zapisnik o rednem občnem zboru	"	—50	Knjiga tekočih računov 100 listov	"	56—
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu, ali sprememba pravil)	"	—50	200 " celo plat.	"	120—
Vloga na okrajno glavarstvo (predložitev računskega zaključka)	"	—50	Amerikanski journal za blagovne zadruge	"	180—
Izpiski iz knjige hranilnih vlog	"	1—	Knjiga denarnih listkov 100 strani	"	15—
Izpiski iz knjige posojil	"	1—	Knjiga pristopnic 50 listov	"	12—
Tiskovine za izvl. tek. rač.	"	—30	100 " "	"	16—
Zadolžnice na poroštvo	"	—75	200 " "	"	34—
Zadolžnice na vknjižbo	"	—75	„Štrca“ 100 listov	"	65—
Zadolžnice na amortizacijo	"	—75	„Štrca“ 50 listov	"	40—
Prošnje za posojilo	"	—50	Blagovni skontro 100 listov	"	75—
Pogodba za kredit v tek. rač.	"	—75	Blagovni skontro 50 listov	"	45—
Obrestne tabele (na kartonu 3 ¹ / ₂ % do 6 ⁰ / ₁₀)	"	2—	Nakupna prodajna knjiga 100 listov	"	75—
6 ¹ / ₁₀ % do 7 ⁰ / ₁₀ % (na papirju)	"	3—	Nakupna prodajna knjiga 50 listov	"	45—
7 ¹ / ₂₀ % do 8 ¹ / ₂₀ %	"	3—	Blago oddajni bloki	"	22—
9 ⁰ / ₁₀ % do 10 ⁰ / ₁₀ %	"	3—	Deležna knjiga 100 listov	"	45—
Listek za izplačilo vloge	"	—10	Deležna knjiga 200 listov	"	75—
Listek za izplačilo posojila	"	—10	Vložni zapisnik	"	30—
Opomin dolžniku	"	—10	Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinpapir)	"	4—
Opomin porokom	"	—10	(vezane)	"	3—
Zemljeknjižni predlog (list)	"	—40	(broširane)	"	1—
Pole za inventuro	"	—75	Zadružno-posojilne knjižice	"	3—
Potrdila	"	—10	Knjižice za imetnike tekoč. računa 16 list.	"	4-75
Izpiski (nova tisk.) tek. rač.	"	—75	Knjižice za električni tok	"	1-50
Računski zaključki (kartonirani po 20 komadov) za kreditne in nekreditne zadruge (zvezki)	"	22—	Imenik zadržnikov 20 listov	"	20—
Denarne kuverte	"	—65	Imenik zadržnikov 30	"	25—
Kuverte za dopisovanje z Z. Z.	"	—10	Imenik zadržnikov 40	"	30—
Dopisnice za dopisovanje z Z. Z.	"	—05	Knjiga porokov	"	20—
			Knjiga odstopnic (broširano)	"	6—
			Sejni zapisniki	"	26—
			Trgovske knjige z 2 kolonama	"	26—
			Indeksi	"	16—
			Mlekarske knjižice	"	3-75
			Saldo-Konti na trdem papirju 50 listov	"	30—
			" " " 100	"	50—
II.		Komad			Komad
Knjiga hranilnih vlog 50 listov	Din	60—	Pravila za hranil. in posojil. (Rajfeis.)	Din	2—
" " " 100	"	105—	Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.)	"	2—
" " " 150 celo platno	"	160—	Pravila za kmet. nabav. in prod. zadruge	"	2—
Knjiga posojil 50 listov	"	65—	Pravila za živinorejske zadruge	"	2—
" " " 100	"	110—	Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)	"	2—
" " " 150	"	155—	Pravila za mlekarke zadruge	"	2—
Razdelnik za kreditne zadruge 50 listov	"	50—	Pravila za zadržne elektrarne	"	2—
" " " 100	"	85—	Pravila za zavarovanje goveje živine	"	2—
" " " 150 celo pl.	"	135—	Pravila za strojne zadruge	"	2—
Razdelnik za nedelarne zadruge 24 listov	"	40—			
" " " 50	"	60—			
" " " 100	"	100—			
Blagajniški dnevnik 100 listov	"	45—			

